

לורה צימלס.

הפגישה הראשונה עם בני הולנד, לשם הגשנו כפליטים מגרמניה, התקיעה והדהימה אותנו. אם כי היינו יהודים דכך בנו, מבלי מציס, סמך מתסיסה-העולם הגזענית. והנה נפגשנו מהולנדים: אנשים גבוהים, זקופים, בהיריששער, יפים, בקצור - "גזעיים". ובני אדם "גזעיים" אלה, להפתעתנו - היו לבגרי אחרים. הם לא הכירו בנו מלמעלה למטה. להיפך, היו אנושיים, ידידותיים, באנו כפליטים יהודים והם קיבלונו יפה. (המדובר הוא, כמובן, בדרך כלל. היו גם סגעים לא רצויים לנו).

נכונות האוכלוסייה ההולנדית לשתף עמנו יעולה, לעזור לנו הדהימה אותנו תמיד מחדש. בימים שנעשה מסוהן לעזור ליהודי והתגובה אצל רוב בני העמים האחרים הייתה הסתיגות - החלו ההולנדים להתנגד, מי באופן פעיל ומי בתגובה שללב. ויש לציין; בפברואר 1941 היו הנאצים כביא "היס-ביהם". רוב שטחה של אירופה נכבשה על ידם ללא סמך רב וההתקוממות פרס התארגנה כצורה רצינית; ברוחיה התקדמו והתקדמו (היה זה לפני סטלינגרד) כאותו מועד קמו נגדם ההולנדים החלשים, מעטים בספר, ככות וכאמצעים. נעשתה פעולה שאין אנו יודעים דוגמתה בהיסטוריה העצובה של העם היהודי. נערכה "שבתת-יהודים", שבתה כללית באמסטרדם וכאוסרס, שנמסכה ישה ימים. חזמליות לא נחשו, שרותים צבוריים לא פעלו; גז, חמל, מים וכו'. שלושה ימים של שבתה כמחאה נגד גרוס היהודים למת-נות רכוז סוהן לתחומי הולנד. שבתה עקשנית אלפי הולנדים שלמו עבורה כשכל רב, כמחנות רכוז, בדם וגם כחיים. יהודי נמלס וספתחר סיכויו היו תמיד, שכל הולנדי שיפגוש בו, יעזור לו כמשהו, לשחות בהגשת מצרכים, לפחות בנתינת מקלס ללילה או לילותיים.

באירופה השרויה באפלת ימי-הישלר הייתה תופעה זאת ספציפית לבני-הולנד. עם כעל אופי מיוחד. מצד אחד כעלי אינדיבידואליזם קיצוני ומאידך כעלי חוש למותר ולצדק. עם כעל אחריות מוחרית גדולה להגשים את החלשותיו ואת צויו המורכיים. עם כעל איפה עמוקה לחרות. האם כה להם זאת הודות לקלויניזם שלו הסורחת על המסורות הנוצרית השהורה? או בשל מאבקו התמידי של עם קטן ככוחות טבע עצומים והרסניים, בים וכמים? - מאה שנים נלחמו לחופש הדת ומסורת זאת עוד חיה וערה, מיד פועלת ומספיעה על כל אחד. ואולי נוכחת הסובלנות והאחדה לבני-אדם, וגם ליהודים מעיסוקם של ההולנדים כמסחר דורות על גבי דורות כמצב ולאן דוקא במספעות היהודים, שהיוו בהולנד שרוליפריון כריא?

ניסה כללית זאת של האוכלוסייה ההולנדית לבעיות המוסר ורדיפת היהודים, הזדהותה עם יהודיה - מצאה את כסויה המרוכז והממצא בדמויות מיוחדות כגון יוסף וחבריו.

התנועה החלוצית בהולנד, אשר השתייכתי אליה, הקימה את המתחמת שלה בעזרת "החירי" הולנד אלה - אך היא לא רק קיבלה מהם עזרה נדיבה, כ"א גם נתנה לה משהו; אוירה מיוחדת שררה בימים ההם בין החלוצים.

היינו נוער שחי כחזון, בעולם של אידיאליס. חלמנו חלום על הארץ, על הגשמת הציונות ועל הקבוץ. חלום שסופה ע"י החנוך התנועתי. כל חיינו הנפשיים היו מוכקלים כחזון זה. תנאי המציאות על כל אכזריותם לא הרסו את האידיאליס. היינו צעירים - והאמנו. ואם כי חכרים בוצאו להורג עוד לפני הסרגספורטים, שררה בקרבנו הרגשה כרודה ובסחון שהכל כדאי. הרגשה "אנחנו" היתה אז, בחקופת המתחמת הראשונה, חזקה מאד. כל כך חסוכה היתה, שה"אני" לא קבע ולא כלום. היתה מטרה - וזה סחף את כולם. לתוך אוירה נלהבת זאת של התמכרות לאידיאה נסחפו גם כודדים שהיו מטבעם חמרניים ואגואיסטיים. נוכח אימת הימים מסכיב ראינו את א הכל רק בצבעי סחור ולבן. לאשרנו היינו מנותקים וקרועים מהמס-פחות, היינו אחראים רק לחיינו. זה העניק לנו מדה חופש. היינו רק "אנחנו". את חיינו קשרנו למטרה אחת ולהגשמתה מוכנים היינו להקדיש ולהקריב את הכל. חוג מסוים שלנו חי אז הרבה מעל ליכולתו ולכוחותיו הנפשיים. הכל היה כדאי. וכל אחד, במאסות, מוכן היה לתת את חיו. בראש החוג הזה עמד הנימן, האה"כ עם התארגנות המתחמת, מצא את הקשר אל שופר.

הלהט האידיאי הזה שלנו, ההרגשה שיש פעם לחיים, שיש על מה לתת את הנפש קסמה ליופ ולחבריו. נוסף לזה הפנקנו להם גם חוויה של חברות וידידות, של ליכוד בפשות וכתות מספר ומלהיב.

קבוצת ווטסרויל נקראה על שמו של יוסף לא במקרה. אישיותו החזקה, כחותיו הנפשיים, אומץ לבו, עצמתו המוצרית, עושר רוחו, אהבת האדם סכו, יל אלה עשותו לאיש המרכזי והבולט שבקבוצה.

אין לתאר את דמותו של יוסף כמליס. השפה דלה מדי לכך. הייתי אוטרת שזאת איתה תופעה של אדם אשר רצה, ניסה ויכול להנסיס יותר, הרבה יותר מטאדט רגיל מסוגל לעשות. הוא היה חזק מכל חזק.

כחותיו המורריים, האינסלקטואליים והסוגסטיביים היו כמצמה ובמידה לא מוכרת לי אצל אנשים אחרים, בעל אישיות בלתי הרמונית, רגיש וחזק, וכך, כמו שהיה בכל עצמתו ובכל נפשו ניחה להגשים אידיאלים, נתן את עצמו לרכב הנכון והצודק.

המניע העמוק לכל הפעילות המרוכזת והכלתי-נלאית של יום היתה אהבת אנוש. באחד הרגעים הנדירים של אינסטימיות רוגעת הוציא יום את ה"כרית החדשה" וקרא לפנינו את "דרשת-ההר" (לורה מציינת שכדאי לשבץ כאן את הקטע של ה"דרשה" במקומה - שרה). פרשה זו שכוונתה להוכיח כי הכל נובע מאהבה.

ראיתי איך יום עובד עם ילדים. היתה זאת עבודת אמן. שמח לכל ניצוץ, שיפה כל גוון והוכיח שלכל ילד מגיע הטל. הוא היה מחנך בכל מהותו והמניע העקרי בעבודתו החנוכית היתה אהבת עמוקה לכל חי ולכל דבר.

כשמצא דרכו לעבודה המהתרת עזר לאו דוקא ליהודים.

הוא עזר לסינים, לנערות הזרות, הוא עזר לכני-אדם. כשנפגש אתנו והבין כי עליו לעזור לנו, לחלוצים, - הוקטם מחוס לבנו, מאמונתנו בעתיד. ידידותו עם שושו מנהיגנו ההדקה והיתה לחוויה העמוקה ביותר שהיתה לו כחייו. זאת היתה ידידות מיוחדת במינה. קשר נפשי - קשר פגישה נשמת ופגישה אינסלקטים. סתהו חזק ועמוק. את דבר מותו של שושו קבל אש בצורה קשה - הדבר סמס מחך אותו, קשה היה לו להתגבר. יום הירבה לצטט דברי ספרות ופירוט מהתרבות העתיקה ומסירת החופש המודרנית והמהפכנית. אחת הציטטות שחזר עליה, וזה עוד הרכה לפני מותו של שושו, היתה: "צריך לחיות כל יום כמתים שקבלו חופש" ( ) . זה היה כמין מוטו שלו, זה הסכיר את הלהט בו חי, את השפע והעצמה שנדש לכל רגע ורגע משעות חייו.

ב"דרשת ההר" ראה יום, בעל האפשרויות המיוחדת, החזקה והרגישה את סוד עצמיותו, את הכוח שהניע אותו להעלותו, את מה שהוא ראה כדרכו שלו בחיים.

הפגישה עם יום היתה פגישה עם כח, כח מיוחד, אולי, בעצמתו, אך כל כולו מכוון ומואף לטוב ולצודק. הייתי כמעט היחידה מבין "החלוץ" הגרמני, שזכיתי לפגישה זאת. כמעט יחידה מחכרינו שנשארו בחיים לאחר חיי-ועבודת-המהתרת, ואשר זוכרתו...

בדרכים שוחחנו הרכה. תוך המהח העצום, בלב לבא של הסכנות, בין נסייעה לגבול ויום עבודה ככית-הספר היתה רוחו החזקה והחפזית בודקה ומעמיקה ככפיות. בדרכים היה קורא ספרים, חי אותם, מסוחח עליהם. כאחת ההודמנויות האלה העיר שהפגישה כאן יהודים לגרמנים הולידה לא רק את היסלר ואת אימת הימים - כ"א, וזמן רב קודם לכן - גם את מרקס, מרניד ואיינשטיין, שלושה שהפכו את עולם מחשבתו של דור שלט. הפגישה בין שני עמים זונים, ברוכי כשרונות, הל אחד כשטח אחר, כאילו הולידו ברק. אם כי לא אהב גרמנים ככ"ז חתר לאמת ועסק בעיון-ניס מופשטים אלה תוך כדי העברת גבול וזהירות מאושר גרמני ומגהססו. כהתמצו את רוטרדם עזר יופ לחלץ עצוים, תחה מפר הפצות (אף פעם לא פחד, אבל אף פעם גם לא לקח נשק ביד). הוא חילץ גם חייל גרמני גומס בן 19. אותו חייל, דכריו האחרונים שבטא אותם כגאווה היו: "הרגתי עשרים והלוואה...". יום זועזע עד עומק נשמתו: "מה עשה הפשיזם לבני אדם, אנער זה, בן תשע-עשרה, ההולך למוח שלוחיו האחרונות הן גאותו על הרצח?!".

נשענו לפולרו. מצוידים בהעזרות מזויפות נכנחנו, כמובן, מאילו, לתא סגור לחיילים גרמנים של הווערמאכט ומכאן שהספחלים היו תפוחים שכבנו על רשות המטען ומשם, פלמעלה, סוחח יות בכסחון ובאומץ עם החיילים שפתם היתה דיאלקט גרמני הדומה להולנדית. לילה חמים שוחח יופ עם חיילי היסלר אלה. לילה חמים של תעמולה נגד הפשיזם ונגד המלחמה. והחיילים הנאצים לא רק שלא ירו בנו, שלא השליכונו מהרכבת להיפך, כשנמרדנו מעליהם והלחנו לדרכנו לשלום, הרגשנו סיוע השפיע עליהם מרוחו הפציפיסטית, מאסונתו כאדם וכאבהת האדם. יעם אחרת ע"י הגבול הכלגי נתפסנו בידי שוטר הולנדי. הלה ששם עין בנו ככר המודמנות קודמת, עמד לאמרנו. יופ, כדרכו, החל לשוחח בשלוח ובכסחון עם אותו שומר. השיחה התמטכה. הזוטר לא רק שפחררנו - הוא אף העבירנו את הגבול ומסרנו כעבר השני בידיים בטוחות. כקש רק שלא נסתובב יותר בכריסוריה שלו.

כתרונו המפיכולוגי-אינטואיטיבי העמוק, בראיתו הפנימית החודרת בתפימתו הדקה את הזולת ואת הכלו, הכין וידע כיצד לגשת אל אדם. הייתה צעירה מאד, ובכל זאת הרגשתי והכנתי את המניע העמוק לכל הפעיל-לום החוססת הזאת. על אף היותו כה מסובך, כה עשיר, כה כלהי-עצוים.

קשה לנו, בני אדם רגילים, לתאר את אישיותו כמלים.
 יופ היה הרכה יותר, הרכה מעל, יותר סבלתי-רגיל ומעל למלים פסוקות
 או נשגבות. סגור חייו כללה תפנית של חיי בני אדם רבים ופונים.
 אך הד-דבריו עוד משפיעים.
 תמיד חזר והדגיש כי האשיות היא אתירה, האדם מעטו ומת-
 בוחיו - חד הם.
 הרכה דבר גם על הצורך בסונטניות כחיים וכמעשים, בתגובת-
 אמת שבעית עד כמה מציב לו המלוך סנוצר עקב תנאי-החיים.
 תמיד תמיד חפש את המקרב ואת המאחד הן עמים, הן בני-אדם כודדים.

אפשר להגיד שהמחברת ההולנדית קמה הודות ליופ. הוא התחיל
 כזה דפוך אליו עוד אנשים. עבודת המחברת נעשתה כפעילות שלה, הכס-
 אל-כס, של חברי "החלוץ" והולנדים לא-יהודים. אלה האחרונים שמני-
 עינאם היו רגשות נוצריים נאצלים וסוציאליזם צרוף, נתפשו לדעיוננו
 תפיסה חולמנית-תמימה. הם חשבו והרגישו שלמען נחיון כזה של בנית
 דרך-חיים חדשה, חיים של זדק, של הקמת עולם-סחר, טוב לאדם יש טעם
 וכדאי להלחם.

חברינו ההולנדים וביחוד יופ, הצילו לא רק את חייו.
 הם הצילו גם את אמונתנו כחיים, כאדם, כיודות, כיוצר וכאמת.
 הדבר אטור כיחוד לגבי אלה מאתנו אשר בעורים ספוגי-פסיזם כגרמניה
 הכיאום לצנינות, התמוססות הערכים האנושיים ודכאון.
 מותו של יופ כל כך מוקדם הוא אסון. אחר האסונות הגדולים
 ולא רק לגבי חוג מצומצם של אזהביו וידידיו.
 אך דרך מותו הולפת את דרך חייו.
 יופ תפס חיים ורצה לחיות, אך מעולם לא גרם חיי-שלוח.
 הוא הרבה לדבר על חייו, יתכן והרגיש שלא ייצא חיי.
 מותו האכזרי-ההירואי השלים את מעגל חייו.